

Odlikovanje

»medalja Florence Nightingale« (Florence Nightingale Medal)

Marjeta Berkopec, Irena Keršič

DS ZG Neža Jarnovič. Medalja Florence Nightingale.
Foto Grohar. Vir Maja Dolanc

Pobudniki ideje o podeljevanju posebnih odlikovanj ženskam, ki jih odlikuje izjemen pogum in predana skrb na področju nege bolnikov ali ranjencev, so bili leta 1907 predstavniki madžarskega Rdečega križa na 8. mednarodni konferenci Rdečega križa v Londonu. Predlagali so, da bi v spomin na izjemno in požrtvovalno delo Florence Nightingale mednarodni Rdeči križ začel podeljevati posebne medalje. Na 9. mednarodni konferenci Rdečega križa v Washingtonu leta 1912 je bila tako sprejeta resolucija o podeljevanju medalje Florence Nightingale (Florence Nightingale Medal). Sklenili so, da se vsako leto podeli šest odlikovanj, kandidatke pa izbere mednarodni komite Rdečega križa v Ženevi na podlagi posredovanih kandidatur nacionalnih odborov Rdečega križa (International review of the Red Cross, 1970). Zaradi prve svetovne vojne (Anon, 1920) so prve medalje podelili šele leta 1920. Takrat je bilo 42 nagrajenk iz 12 držav.

Pravilnik o odlikovanjih se je skozi 100-letno zgodovino podeljevanja teh prestižnih nagrad nekajkrat dopolnil. ICRC (International Committee of the Red Cross) je na konferenci v Haagu leta 1928 sprejel sklep, da se število odlikovanj iz 6 poveča na 18 na leto. Odločili so se, da se odlikovanja podeljuje vsaki dve leti, podeli pa se do 36 medalj. Leta 1934 so v Tokiu v pravilnik dodali, da medaljo lahko poleg šolanih medicinskih sester prejmejo tudi prostovoljke, ki so pod posebnimi pogoji vključene v organizacijo Rdečega križa in se odlikujejo po predanosti bolnikom in ranjenim v vojnem času ali ob množičnih naravnih katastrofah. Enako kot med prvo svetovno vojno je bilo podeljevanje medalj ustavljeno tudi v času druge svetovne vojne. Zato je bilo leta 1947 nagrajenkam iz 19 držav podeljenih 71 odlikovanj. Prečiščeno besedilo pravilnika o podeljevanju medalj Florence Nightingale je bilo sprejeto leta 1952 v Torontu (International Review of the Red Cross, 1970). Od leta 1991 (ICRC, 2003) pa to najvišje mednarodno odlikovanje lahko prejmejo tudi moški, podeli pa se lahko do 50 odlikovanj (sklep 26. mednarodne konference ICRC v Budimpešti).

Odlikovanje Florence Nightingale Medal (Keršič, 2009) je namenjeno strokovno usposobljenim medicinskim sestram in negovalcem, ki so aktivni prostovoljci ali redni sodelavci nacionalnih društev Rdečega križa in Rdečega polmeseca ali sorodnih zdravstvenih ustanov. Medalja Florence Nightingale je najvišje mednarodno priznanje, ki ga podeljujejo:

- diplomiranim medicinskim sestram, ki so se izkazale z izjemnim in požrtvovalnim delom z bolniki ali ranjenci bodisi v vojni bodisi v miru,
- vodilnim medicinskim sestram ali organizatoricam z izrednimi zaslugami za nego bolnikov ali ranjencev v vojni ali miru,
- prostovoljnimi pomožnim sestram, ki so se po predpisih vključile v organizacijo Rdečega križa in so se odlikovale po predanosti bolnikom in ranjencem v vojnem času ali ob množičnih naravnih nesrečah,
- medicinskim sestram in prostovoljnimi pomožnim sestram, ki bi jih lahko uvrstili med že naštete kategorije, a so umrle med opravljanjem svojih dolžnosti.

Mednarodni odbor Rdečega križa vsaki dve leti 12. maja, na obletnico rojstva Florence Nightingale, z okrožnico obvesti centralne odbore nacionalnih društev o imenih tistih, ki jim je bila medalja podeljena. Medaljo običajno podeli predsednik posamezne države ali predsednik nacionalnega Rdečega križa na slovesnosti, ki mora imeti formalni značaj in biti pripravljena v skladu z navodili ustanoviteljev (ICRC, 2003).

Priznanje medalja Florence Nightingale je sestavljeno iz zlato-srebrnega medaljona, na katerem je portret Florence Nightingale, obdan z napisom »Ad memoriam Florence Nightingale 1820–1910«. Na hrbtni strani medaljona je vgravirano ime imetnika in datum podelitve z napisom »Pro vera misericordia et cara humanitate perennis decor Universalis«. Medaljon visi na zaponki z rdečim emajliranim križem, ki ga obdaja zelen lovorov venec. Medalja je pritrjena na belem in rdečem traku. Poleg medalje prejemalec prejme tudi diplomo na pergamentu in miniaturno kopijo medalje za lažje nošenje na obleki (ICRC, 2003).

Med prejemnicami tega najvišjega mednarodnega priznanja so tudi slovenske medicinske sestre. V arhivih ICRC so vse, razen zadnje dobitnice, ki je navedena pod »SLOVÉNIE – SLOVENIA – ESLOVENIA«, navedene pod »YUGOSLAVIA«.

V International review of the Red Cross (1970) zasledimo, da je od leta 1920 do 1939 med dobitnicami tega mednarodnega priznanja 11 medicinskih sester in prostovoljnih pomožnih sester Rdečega križa iz Jugoslavije. Medaljo (Pecović, 1972) so dobile za izredne zasluge pri negi bolnih in ranjenih

v balkanskih vojnah in med prvo svetovno vojno ter za prispevek k razvoju sestrskes službe v naši deželi po vojni. Leta 1937 je bila z medaljo Florence Nightingale odlikovana tudi **Vera Šlajmer**.

Vera Šlajmer je bila po do zdaj znanih podatkih žena dr. Eda Šlajmerja, priznanega ljubljanskega kirurga. V časopisu *Slovenski narod* (28. 7. 1914) zasledimo vabilo na sestanek narodnega ženstva v Ljubljani, na katerem bodo ženske razpravljale o sodelovanju in oblikah ženske pomoči v primeru vojne. Glede na to, da je pod vabilom podpisana tudi Vera dr. Šlajmerjeva, lahko sklepamo, da je bila med aktivnejšimi članicami narodnega ženstva v Ljubljani. Med prvo svetovno vojno (Šlajmer Japelj, 2016) je v Leonišču pomagala skrbeti za ranjence.

Leta 1973 (Keršič, 2009) je glavni odbor Rdečega križa Slovenije in za njim glavni odbor RK Jugoslavije predlagal mednarodnemu komiteju podelitev treh medalj slovenskim medicinskim sestram, ki jih je Mednarodni komite Rdečega križa v Ženevi tudi potrdil. Prejemnice medalje Florence Nightingale so bile: **Dina Urbančič**, **Cita Lovrenčič Bole** in **Jugoslava Polak Bragant**. 20. decembra 1973 so navedene prejele medaljo Florence Nightingale iz rok predsednika jugoslovanskega Rdečega križa v Beogradu, 25. decembra pa je RO RKS v Ljubljani priredil za odlikovanje svečani sprejem. Na podelitvi v Ljubljani sta bili prisotni Dina Urbančič in Cita Lovrenčič Bole. Jugoslava Polak je bila v tem času v bolnišnici, kjer jo je obiskala posebna delegacija, medaljo pa je v njenem imenu prevzel njen sin v Beogradu. V *Internacional review of the Red Cross* (1973), glasilo Mednarodnega Rdečega križa, so prejemnice navedene pod »YUGOSLAVIA«:

33. *Soeur Dina Urbancic, Infirmière diplômée. Ancienne instrictrice des soins généraux au malade de la Faculte de Médecine de Ljubljana.*

34. *Soeur Cita Lovrencic-Bole, Infirmière diplômée et conseillère. Ancienne secretaire du Comité de coordination de la planification de la famille.*

35. *Soeur Jugoslava Polak-Bregant, Infirmière diplômée supérieure. Ancienne infirmière de patronage au dispensaire antituberculeux à Maribor.*

Dominika-Dina Urbančič je po opravljeni srednji šoli leta 1938 diplomirala na Šoli za zaščitne sestre v Ljubljani. Strokovno se je izobraževala tudi v Kanadi in Veliki Britaniji. Svojo poklicno kariero je začela v protituberkuloznem dispanzerju v Velenju. Kot zaščitna sestra je delala v Okrožnem uradu za zavarovanje delavcev in nameščencev v Ljubljani, med drugo svetovno vojno je poučevala prvo pomoč na ilegalnih tečajih Osvobodilne fronte in kasneje pedagoško delovala v enotah NOB. Takoj po vojni je bila nameščena za upravnico Šole za zaščitne sestre

v Ljubljani. Leta 1950 je postala vodja Oddelka za strokovno šolstvo pri Ministrstvu za narodno zdravje LRS. Vso svojo poklicno kariero je aktivno delovala na področju pedagoškega dela in pri organizaciji ter postavitvi sistema zdravstvenih šol. Najpomembnejši uspeh je dosegla z ustanovitvijo Višje šole za medicinske sestre leta 1951 v Ljubljani. Kot priznana strokovnjakinja za vprašanja vzgoje in izobraževanja medicinskih sester je od leta 1952 do 1961 delovala v delovni skupini Svetovne zdravstvene organizacije. Leta 1954 je bila izvoljena za prvo predsednico Društva medicinskih sester Jugoslavije. Od 1961 pa vse do upokojitve leta 1971 je na Medicinski fakulteti študentom medicine predavala nego bolnika. Pedagoško in svetovalno delo za področje zdravstvene nege je opravljala tudi na Inštitutu za gerontologijo in geriatrijo. Po upokojitvi je še do leta 1978 poučevala na Srednji šoli za medicinske sestre v Ljubljani. Njena bibliografija obsega več objavljenih strokovnih člankov doma in v tujini. Je tudi soavtorica učbenika *Osnove zdravstvene nege bolnika*. Za svoje delo je bila odlikovana s številnimi priznanji. Svoje življenje in delo je posvetila vzgoji in izobraževanju medicinskih sester, neprecenljiv je njen prispevek pri organizaciji zdravstvenega šolstva, prizadevala si je za strokovno avtonomijo zdravstvene nege in aktivno delovala v humanitarnih organizacijah in strokovnih društvih (Gradišek, 1973; Gradišek, 1974; Berkopec, 2017).

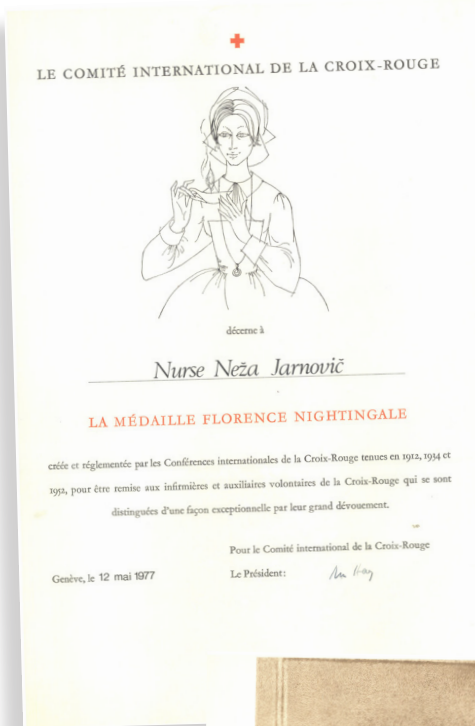
Cita Lovrenčič Bole se je po končani nižji meščanski šoli v Kočevju, stara 18 let, vpisala v šolo Rdečega križa za medicinske sestre v Beogradu, kjer je diplomirala leta 1938 in se zaposlila na Infekcijski kliniki v Zagrebu. V letih 1939 do 1940 je službovala v vojaški bolnišnici v Osijeku in nato prišla v Ljubljano, kjer je bila sprejeta na delovno mesto medicinske sestre na Okrožnem zdravstvenem zavodu. Po okupaciji Italije se je v času druge svetovne vojne takoj vključila v ilegalno delo Osvobodilne fronte. Jeseni leta 1942 je bila aretirana in obsojena na težko ječo v italijanskih zaporih. S skupino sojetnic se je takoj vključila v ustanavljanje prekomorskih enot v taboriščih Carbonara in Gravina. Sodelovala je pri organizaciji bolnišnice za ranjence, šolanju zdravstvenih delavcev za partizanske bolnišnice na okupiranem slovenskem in drugem jugoslovanskem ozemlju in pri ustanovitvi ženske čete prekomork – bodočih partizank. V Slovenijo se je vrnila leta 1944, in sicer v partizanske bolnišnice v Kočevskem rogu. Po vojni se je vključila v delo na področju zdravstveno-socialne politike – skrbi za begunce, vojne sirote, invalide, zagovorništvo in organizacijo zdravstvene preventive, organizacijo zdravstvenega varstva žensk, otrok in družine ter organizacijo načrtovanja družine. Leta 1950 se je zaposlila na Centralnem higienskem zavodu. Leta 1958 je zastavila delovanje Komisije za prevencijo splavov, od leta 1961 pa je delala v Koordinacijskem odboru za načrtovanje družine. Od leta 1967 do 1969 je bila glavna urednica revije *Medicinska sestra* na tere-

nu in kasneje sodelavka Zdravstvenega obzornika. Cita Lovrenčič Bole je bila dobitnica največjih društvenih, državnih in strokovnih odlikovanj (Keršič, 2017).

Jugoslava Polak Bragant. se je po končani gimnaziji odločila za študij medicine. Po desetih semestrih je njen študij prekinila druga svetovna vojna. Kot zavedna Slovenka se je takoj priključila odporu proti okupatorju in že leta 1941 delala kot partizanska bolničarka. Samostojno je skrbela za dve konspirativni partizanski bolnišnici. Ob delu z ranjenimi in bolnimi partizani je tudi sama zbolela za tuberkulozo. Kljub bolezni je požrtvovalno in predano še naprej skrbela za ranjence. Žal pa zaradi bolezni po vojni ni mogla nadaljevati študija medicine. Z medicinskim znanjem in bogatimi izkušnjami iz partizanske sanitete je leta 1952 začela delati kot prostovoljka na zagrebški transfuzijski postaji. Leto kasneje pa kot patronažna sestra na protituberkuloznem dispanzerju v Mariboru. Ob delu je kot izredna slušateljica opravila šolo za medicinske sestre v Mariboru. Leta 1959 se je zaradi zdravstvenih težav upokojila. Za svoje požrtvovalno delo je bila večkrat nagrajena (Gradišek, 1974; Golob, 1977).

Neža Jarnovič je medaljo Florence Nightingale prejela leta 1977. Slovesna podelitev je potekala 20. decembra 1977 v prostorih jugoslovanskega Rdečega križa v Beogradu. Odlikovanje je od predsednika skupščine RK Jugoslavije, prim. dr. Raspotoviča, v materinem imenu sprejela hčerka Maja (Gradišek, 1978). V International review of the Red Cross (Hay, 1977) je kot prejemnica medalje zavedena pod »YUGOSLAVIA«:

34. Nurse Neza Jarnovic, Graduate Nurse. Ministry of Health of SR Slovenia. Republic Public Health Institute of SR Slovenia. Retired in 1961.

Florence Nightingale

DS ZG Neža Jarnovič. Plaketa priznanja Florence Nightingale 1977. Vir Maja Dolanc

Neža Jarnovič je šolo za zaščitne sestre v Ljubljani končala leta 1931. Njena prva zaposlitev je bila na Šolski polikliniki v Ljubljani. Z dekretom je bila leta 1937 nameščena v Brežice, kjer je kot dispanzerska in patronažna sestra delala v zdravstvenem domu. Po okupaciji je zbežala v Ljubljano in za hrano ter stanovanje delala na šolski polikliniki. Ilegalno pa učila prvo pomoč. Avgusta 1942 je bila aretirana in več kot leto dni zaprta. Iz zaporov je najprej odšla v partizansko sanitetno službo na Primorskem, potem pa v partizanske bolnišnice v Kočevski rog. Po osvoboditvi je prevzela kadrovske sestrske oddelke na Ministrstvu za zdravstvo SR Slovenije in na tem mestu organizirala sestrsko službo bolniške nege v bolnišnicah in sestrsko službo na terenu

ter na začetku ustanovitev in delovne pogoje šole za medicinske sestre, otroške negovalke in bolničarje. Je avtorica številnih strokovnih člankov in dolgoletna urednica strokovne revije Zdravstveni obzornik. Od leta 1957 do 1961 je vodila Društvo diplomiranih medicinskih sester Slovenije. Za svoje delo je prejela več odlikovanj (Gradišek, 1978; Keršič et. al., 2017).

Leta 2009 je medaljo Florence Nightingale prejela **Jerica Kašca**. Slovesna podelitev je potekala 17. junija 2009 na sedežu Rdečega križa Slovenije v Ljubljani. Odlikovanje ji je podelil minister za zdravje dr. Borut Miklavčič

(Rupnik, 2009). Na ICRC (2009) je kot prejemnica medalje zavedena pod »SLOVÉNIE – SLOVENIA – ESLOVENIA«:

24. Mrs Jerica Kašca. Nurse. Vice-President of the Slovenian Red Cross local branch Idrija. Active in the area of public health.

Jerica Kašca je leta 1953 končala šolo za medicinske sestre v Ljubljani in bila istega leta z dekretom dodeljena v takratno splošno bolnico Idrija. Takoj se je posvetila zdravstveno vzgojnemu delu in začela po vaseh na Idrijskem in Cerkljanskem s predavanji ozaveščati prebivalstvo o nalezljivih boleznih, tuberkulozi, higieni, negi bolnika na domu ter prvi pomoči. Zatem je prevzela delo v dispanzerju za tuberkulozo in pljučne bolezni ter kot glavna sestra delala v SB Idrija. Je dolgoletna aktivna prostovoljka Rdečega križa Slovenije oz. območnega združenja Rdečega križa Idrija. Za RKS je delala več kot 50 let, med drugim tudi kot predsednica območnega združenja. 36 let je vodila tečaje prve pomoči za bodoče voznike ter tečaje za takratno narodno oziroma civilno zaščito po podjetjih. S svojim delovanjem na področju preventivne in kurativne zdravstvene dejavnosti je pomembno prispevala k izboljšanju zdravstvenih in socialnih razmer ter tako neizbrisno zaznamovala življenja skoraj trem generacijam prebivalcev severnoprimorske regije. Za uspešno delo je prejela številne lokalne, regijske in nacionalne nagrade ter priznanja. Človekoljubnemu poslanstvu ostaja predana tudi po upokojitvi (STA, 2009; Rupnik, 2009; Slabe, 2009).

Literatura in viri:

- Anon, 1920. *The Florence Nightingale Medal. The British Journal of Nursing*, June 5, p. 334. Available at.: <http://rcnarchive.rcn.org.uk/data/VOLUME064-1920/page334-volume64-05thjunc1920.pdf> [25.4.2020].
- Anon, 1970. *What is the Florence Nightingale medal? In: International review of the Red Cross*, May, No 110, p. 224-249. Available at.: https://www.loc.gov/law/mlr/pdf/RC_May-1970.pdf [25.4.2020].
- Berkopec, M., 2017. *Slovenke-predsednice Zveze društev medicinskih sester Jugoslavije. In: Keršič, I., et al. eds. Negovanje dediščine skozi devet desetletij – organizirano delovanje medicinskih sester na Slovenskem. Ljubljana: Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije*, p. 98-102.
- Golob, B., 1977. *Zdravstvena šola juže polak v mariboru, Obzornik zdravstvene nege*, 11(3), pp. 238-239. Available at.: <https://obzornik.zbornica-zveza.si/index.php/ObzorZdravNeg/article/view/1217> [26.4.2020].
- Gradišek, A., 1973. *Medicinska sestra Dina Urbančič - Žagarjeva nagrajenka. Zdravstveni obzornik*, 7(3), pp.193-195. Available at.: <http://www.obzornikzdravstvenenege.si/1973.07.3.193> [26.4.2020].
- Gradišek, A., 1974. *Naše članice - odlikovane z medaljo Florence Nightingale. Zdravstveni obzornik*, 8(1), p. 53. Available at.: <http://www.obzornikzdravstvenenege.si/1974.08.1.52> [26.4.2020].
- Gradišek, A., 1978. *„Naša urednica višja med. sestra neža jarnovič odlikovana z medaljo florence nightingale“, Obzornik zdravstvene nege*, 12(1/2), pp. 82-87. Available at.: <https://obzornik.zbornica-zveza.si/index.php/ObzorZdravNeg/article/view/1250> [25.4.2020].
- Hay, A., 1977. *Twenty-sixth Award of the Florence Nightingale Medal. Internacional review of the Red Cross*, may 1977, No 194, p.257-262. Available at.: http://www.loc.gov/r/r/frd/Military_Law/pdf/RC_May-1977.pdf [25.4.2020].
- ICRC, 2009. *Florence Nightingale Medal: 2009 recipients. Available at.: https://www.icrc.org/en/doc/resources/documents/misc/florence-nightingale-medal-nominations-120509.htm* [25.4.2020].
- ICRC, 2003. *Florence Nightingale Medal. Available at.: https://www.icrc.org/en/doc/resources/documents/misc/5qmkdb.htm* [26.4.2020].
- Keršič, I., 2009. *Odlikovanje »Medalja Florence Nightingale«. Utrip, junij 2009.*
- Keršič, I., 2017. *100-letnica rojstva Cite Lovrenčič Bole. Utrip XXV(6), p.27-28. Available at.: https://www.zbornica-zveza.si/wp-content/uploads/2019/09/UTRIP-AVGUST-SEPTEMBER-2017.pdf* [27.4.2020].
- Keršič, I. et al., 2017. *Predsednice strokovne organizacije. In: Keršič, I., et al. eds. Negovanje dediščine skozi devet desetletij – organizirano delovanje medicinskih sester na Slovenskem. Ljubljana: Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije*, pp. 86-95.
- Keršič, I. et al., 2017. *Nagrade in priznanja, ki so jih prejeli organizacija in njeni člani. In: Keršič, I., et al. eds. Negovanje dediščine skozi devet desetletij – organizirano delovanje medicinskih sester na Slovenskem. Ljubljana: Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije*, pp. 321-324.
- Narodnemu ženstvu v Ljubljani. *Slovenski narod*, 28.7.1914. *Letnik 67, številka 172, p.2. Available at.: http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-9TOGQ3FC/aabf3820-f33a-41cf-8082-98a7b6223653/PDF* [3.5.2020].
- Pecovič, V., 1972. *Medalja Florence Nightingale – medicinskim sestram Jugoslavije, Obzornik zdravstvene nege*, 6(1), pp. 45-48. Available at.: <https://obzornik.zbornica-zveza.si/index.php/ObzorZdravNeg/article/view/879> [26.4.2020].
- Rupnik, M., 2009. *Minister izročil medaljo Jerici Kašca. Available at.: http://www.primorskival.si/novica.php?oid=1419* [26.4.2020].
- Rupnik, M., 2009. *Idričanka Jerica Kašca – slovenska Florence Nightingale. Available at.: http://www.primorskival.si/novica.php?oid=1321* [26.4.2020].
- Slabe, D., 2009. *Jerica Kašca – dobitnica najvišjega priznanja mednarodnega odbora Rdečega križa. Available at.: http://www.sos112.si/slo/tdocs/ujma/2010/302.pdf* [27.4.2020].
- Spomini. *Majda Šlajmer Japelj in Igor Japelj. RTV SLO*, 11. januar 2016. Available at.: <https://4d.rtvlo.si/arhiv/spomini/174381928>
- STA, 2009. *Najvišje priznanje Mednarodnega odbora RK Jerici Kašca. Available at.: https://siol.net/najvisje-priznanje-mednarodnega-odbora-rk-gerici-kasca-328898* [27.4.2020].